

Regler for fastsættelse af den garanterede rente er fastsat i §31 i lov om forsikringsvirksomhed i overensstemmelse med EF's forsikringsdirektiver. Finanstilsynet fastsætter et loft, og det enkelte institut skal indenfor denne grænse fastsætte rentegarantien betryggende.

Rentegarantierne kan kun ændres for nytegninger. Den maksimalt tilladte garanterede rente ved nytegninger blev i 1994 fastsat til 3 pct. inklusive omkostnings- og risikotillæg. På grund af den faldende rente sænkedes den igen for forsikringer tegnet efter den 1. juli 1999 til 2 pct. inklusive omkostnings- og risikotillæg.

Ved yderligere fald i den lange rente vil en række pensionsinstitutter kunne få problemer med rentegarantien på 4,5 pct.

Den gennemsnitlige forrentning i pensionsinstitutterne var 7,0 pct. før skat i 1998, men med en betydelig spredning blandt selskaberne. Ved vurderingen af afkastet skal det indgå, at aktieafkast kun beskattes med 5 procent i pensionsafkastbeskatningsloven, og aktier har historisk set givet et højere afkast end obligationer, men også med en større spredning på afkastet.

Rentegarantiproblemet er ikke et isoleret dansk problem. Tilsvarende usikkerhed med afgivne rentegarantier findes også i en række europæiske lande. Kun Danmark og Sverige har dog en løbende beskatning af pensionsafkastet. I Japan er problemet særlig stort, idet den lange rente er omkring 2 pct., og selskaberne har afgivet rentegarantier på 5,5 pct.

I forbindelse med Pinsepakken blev den hidtidige realrenteafgift erstattet af en nominel beskatning af afkast på obligationer på 26 procent og 5 procent på aktier. Den nye pensionsafkastbeskatningslov afløser realrenteafgiftsloven fra 1. januar 2000. Fem-procent skatten på aktier trådte i kraft den 2. juni 1998. Realrenteafgiften havde den egenskab, at ved faldende realrente sænkedes beskatningen og omvendt ved stigen de realrente. Ved et lavt nominelt og reelt renteniveau indebærer den nye pensionsafkastbeskatningslov derfor en skærpet beskatning i forhold til realrenteafgiftsloven. Det forstærker rentegarantiproblemet.

På tidspunktet for fremsættelsen af Pinsepakken var det vurderingen, at ingen institutter ved det gældende renteniveau ville få problemer med at opfylde rentegarantien, men at skærpsen af beskatningen kunne vanskeliggøre selskabernes opfyldelse af rentegarantierne i tilfælde af et rentefald, og i løvbemærkningerne blev tilkendegivet, at »skulle der mod forventning

vise sig at være pensionsopsparere, der som følge af lovforslaget ikke kan få opfyldt et retskrav på en ydelse, der er baseret på en garanteret grundlagsrente, er regeringen indstillet på at tilpasse de foreslåede regler.«

Som opfølgning herpå og på baggrund af renteudviklingen anmodede Økonomiministeriet Markedsværdiudvalget, der er sammensat af repræsentanter fra myndigheder og pensionssektoren, under Finanstilsynet om at belyse problemstillingen nærmere. Markedsværdiudvalget afgav rapport i marts 1999, hvori de pegede på mulige løsninger på rentegarantiproblemet. Af rapporten fremgår det, at de ordninger, hvor der er givet rentegaranti på over 4 pct. udgør ca. 400 mia. kr. i livsforsikringselskaber og pensionskasser og 150 mia. kr. i ATP.

Kammeradvokaten har i forbindelse hermed foretaget en juridisk vurdering af de afgivne garantier. Kammeradvokaten vurderer blandt andet, at pensionsopsparerne har et retskrav på en garanteret rente uanset ændringer i skattelovgivning, og at skærpsen af beskatningen i pensionsafkastbeskatningsloven for institutterne vil kunne konstituere force majeure, hvis skatteændringen får som konsekvens, at der er pensionsopsparere, der ikke kan få opfyldt deres rentegarantier. Den risiko, der isoleret set er knyttet til et faldende renteniveau, er imidlertid selskabernes eget ansvar.

Det er Finanstilsynets opgave at gribe ind og sørge for øgede hensættelser, når et rentefald synes at have længerevarende karakter og reducerer marginen mellem den garanterede rente og det forventede opnåelige afkast. Reglerne i lov om forsikringsvirksomhed er sådan indrettet, at man ikke blot ved et lavere renteniveau kan afvente, at »kassen bliver tom« i forsikringselskaberne, før der skal gribes ind.

På grund af frie midler, som selskaberne har opbygget, er grænsen for, hvornår selskaber kommer i vanskeligheder, noget lavere end de 4,5 pct., der er afgivet garantier på, formentlig i omegnen af 3,75 pct. i gennemsnit efter skat og dermed knap 5,75 pct. før skat. Grænsenteren vil variere fra selskab til selskab.

Forsikringsrådet har den 7. oktober 1999 besluttet, at det ved pensionsinstitutternes regnskabsaflæggelse for 1999 som udgangspunkt må anses for ubetryggende at basere hensættelserne på, at der kan opnås en forrentning efter skat på over 4 pct. Dette indebærer, at institutterne vil skulle foretage væsentligt større hensættelser